

Fortreytir fyri øðrum vinnum

Seinastu nógvu árinu hevur verið meylað upp í saman, at okkum tørvar aðrar útflutningsvinnur enn fiski- og alivinnuna. Hóast góða viljan og penu ordini, er einki hent. Ein høvuðsorsøkin er, at altavgerandi figgingarmøguleikar mangla.

Høvdu vit sjálvi framleitt allar vørur og tænastur, so hevði alt verið so eviga gott. Trupulleikin er, at vit eru noydd at innflyta størsta partin av tí, sum vit brúka - mat, byggitilfar, bilar, heilivág, undirhald og so framvegis - og tí mugu vit hava útflutning at rinda hetta við. Trupulleikin við núverandi útflutningi er, at hann er for einstáttaður. - Tað er for svikiligt at dúva uppá skiftandi fiskieyðnu og svikaligar fiskaprisir, og tí tørvar okkum fleiri bein at standa á.

Figging av hátøkni-fyrirøkum
Tørvurin á figging er ógvuliga ymiskur í livitíðini hjá einum virki. Talvan niðanfyri lýsir í fimm stigum skipan og figging av hátøkni-fyrirøkum í USA.

samstarvshættir. Gransking er oftast skipað á hægri háskúllum og verður figgið av tí almenna.

2. Íverkseting
Lærdir háskúlar eru ikki gjørdir til at vinna pening úr nýggjum hugskotum, og tiskil er brúk fyri privatum fyrirkomum at ætlað hugskotini. Talan kann antin vera um nýggjar ella verandi fyrirkom, men her skal dentur verða lagdur á tað fyrra.

Tá ein nýggj fyrirteka verður stovnað, verður hetta gjørt av einum ella fleiri íverksetarum, sum hava ein dreym um at gera eitt hugskot til vinnuligan veruleika. Figging kemur so ella so úr egnum luma (frá familju og vinum) og frá ymsum sløgum av íverksetarastuðuli. Eitt, sum er nógv

feløgnum (venture-feløgum), sum seta pening í 15-20 fyrirkom, har vandin er stórur, og móguligi vinningurin ikki minni. Nógv av hesum fyrirkomum miseydnast, men um bert 2-3 hava hava eydnuna við sær, so kemur peningurin fleirfalt aftur. Fyri at styrkja um móguleikarnar at verkætlanin skal eydnast, hjálpa framtaksfeløgin til við kunnleika innan vörumennig, marknaðarføring og figgiarstýring.

Endamálið hjá framtaksfeløgnum er at fáa fyrirkomurnar at eydnast - ikki at stjála tær frá íverksetarum. Tí verður vanliga avtalað, at íverksetararnir í longdini skulu hava ræðið á fyrirkomni móti at framtaksfeløgin fáa bróðurpartin av vinninginum eftir 5 til 10 ár.

Midlingin fer fram á einum skipaðum marknaði við strangum kunningarkrøvum.

5. Rakstur

Tá ið fyrirkom hevur roynt seg nøkur ár á partabrevamarknaðinum, gliður hon so liðandi inn millum vanligu (stóru) fyrirkomurnar, sum fáa sína figging bæði frá partabrevum, lánsbrevum og banka. Vit kunnu nú siga, at hugskotið er blivið til vinnuligan veruleika.

Viðurskiptini í Føroyum

Gongdin omanfyri er ikki tikið úr leysari luft. Hon lýsir, hvussu tað aðrastaðni verður skipað soleiðis fyri, at nýggj hugskot og nýggjar vinnur kunnu vinna fram.

Føroyski trupulleikin er, at vit eru eftirbátar á so at siga øllum omanfyrinevndu økjum. Tað einasta, sum riggar so nøkunlunda, er bankakervið, men - sum bankastjórin fleiri ferðir hevur sagt: tað er ikki uppgávan hjá bankanum at stovna nýggj virkir ella nýggjar vinnur! Til tess eigur man at hava granskingarstovnar, íverksetarastuðul, klekjarar, framtaksfigging og partabrevamarknað.

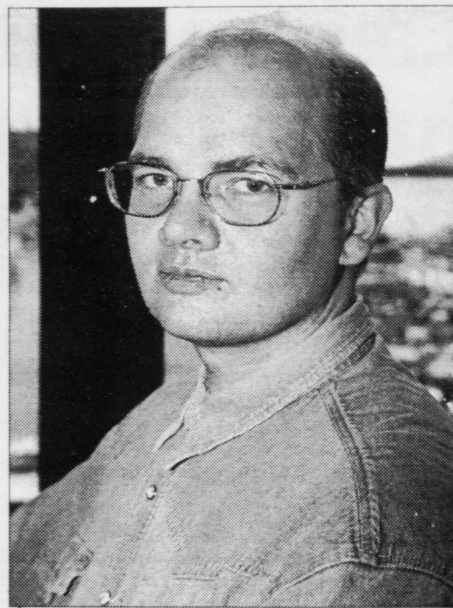
Gransking í Føroyum

Taka vit granskingina fyrst, so má sigast, at Føroyar eru ov smáar til lærdar háskúlar við deildum innan øll fakøki. Tí er neyðugt at velja nøkur avmarkaði øki at leggja dent á.

Kunningartøkni hevði verið eitt áhugavert fakøki at granska meira í Føroyum. Serliga tí at vinnuligu móguleikarnir innan hetta økið eru rættiliga stórir. Granskingarætlanir, sum kundu givið íblástur til nýtt virksemi, kundu til dømis verið: »handil á internetinum«, »KT í fiskivinnuni«, ella »KT til betran av samstarvi millum almennar stovnar«.

Skuldi man í Føroyum gjørt álvara av tilfari gransking, so skuldi hetta sjálvsagt verið gjørt sum partur av Fróðskaparsetrinum. Gransking og útbúgving hoyra saman, og tað hevði givið tvey fyrir eitt at havt bæði vanliga undirvísing og skeið á eini tilfari deild fyri kunningartøkni.

Størsti trupulleikin er peningur. Framhaldandi sjølfing av Fróðskaparsetrinum byggir ikki nakra framtíð, og skulu vit draga granskarar innan eitt nú

Olavur Ellefsen, stjóri

kunningartøkni heim til Føroya - tað verði seg føroyingar ella útlendingar - so skulu hesi hava góða lön og góðar umstøður at arbeiða undir. Tað mangla ikki fólk við førleikanum; einans føroyski viljin at rinda tað, tað kostar.

Framtaksfigging í Føroyum

Tað einasta, føroyingar kenna til framtaksfigging, er illa lýddi Framtaksgrunnur Føroya. Alt gott um hann, men karmarnir í reglugerð (og annars) hava verið ov trongir til at hann hevur kunna virkað sum eitt veruligt framtaksfelag.

Ofta hevur verið at hoyrt, at peningur trytur ikki í Føroyum, men at trupulleikin er, at fleggiararnir ikki eru váðafúsir nokk. Hertil er at siga, at tað ikki er nøktandi at lata váðafús fleggiararnar hvør í sínum lagi seta pening í ymsar fyrirkom. Einstøku fleggiararnir eru hvørki førir fyri at spjæða váðan nóg breitt ella at fylgja nóg væl við einstøku fyrirkomum. Til tess krevjast framtaksfeløg.

Í Føroyum kundi hetta t.d. verið gjørt við at bankin, sparikassarnir og móguliga tað almenna í felag stovnaðu eitt sjálvstøðugt framtaksfelag. Tað er av alstórum týðningi at framtaksfelag varð sjálvstøðugt, og at einasta endamálið varð at vinna pening við at seta í váðafullar verkætlanir. Privatsónar skuldu sjálvsagt eisini havi loyvi til at seta pening í framtaksfelagið, og tað skuldi allarhelst verið skrásett á einum partabrevamarknaði.

Partabrevamarknaður í Føroyum

Eingin skipaður partabrevamarknaður finst í Føroyum, og eginpeningsgrundarlagið hjá føroyskum fyrirkomum er millum tey veikastu í heiminum. Hetta er ikki bara ein trupulleiki fyri nýggjar vinnur, men so

sanniliga eisini fyri verandi.

Sun. frágæitt í álitinum »Partabrevamarknaður og eginpeningsviðurskiptir« frá Eginpeningsnevndini (1997) er tørvur á og móguleiki fyri at skipa ein partabrevamarknað í Føroyum. Talan kann tó ikki bliva um nakran stóran fondsbørs, men heldur um ein lógildan marknað ella ein smámarknað, har krøvini til stóð o.a. eru linari. Kostnaðin av einum partabrevamarknaði ber tað almenna fyrstu tíðina, men frá liður eigur ein tilfari at hvíla í sær sjálvum.

Samandrættur

Breiddari figgingarmøguleikar eru eitt svar uppá trupulleikarnar, sum vit hava við at fáa nýggjar vinnur í Føroyum. Eftir minum tykki eigur raðfestingin at vera henda:

1. Stovna framtaksfeløg við denti á hátøkni
2. Styrk um hátøkni-granskingina
3. Skipa ein partabrevamarknað
4. Endurskoða restina (íverksetarastuðulin o.a.)

Týðningarmesta niðurstøðan er, at tað er ikki nokk við einum ella tveimum av omanfyrinevndu figgingarmøguleikum, men at tørvur er á allari víftuni.

Viðmerkingar at enda

Sjálvsagt er breiddari figgingarmøguleikar ikki einasta svar uppá okkara trupulleikar við at menna nýggjar vinnur. At man gevur verandi høvuðsvinnu serligar skattasømdir, innkotrygd, stuðul til endurnýggjan o.s. fr. er alt annað enn styrkjandi fyri aðrar vinnur.

Harafurtar krevur einhvør vinna og eithvørt hugskot fólk við dirvi, hugflogi, førleika og áhaldni fyri at eydnast.

Olavur Ellefsen

Stig	Stovnar/skipan	Figging
1. Gransking	Lærdir háskúlar Granskingardeplar	Almenn figging
2. Íverkseting	Einstaklingar, firma, småparta- felag	Familja/vinfólk Klekjarar Íverksetarastuðul
3. Framtak	Partafelag	Framtaksfeløg (venture-figging)
4. Vøkstur	Partafelag skrásett á partabrevamarknaði	Søla av partabrevum
5. Rakstur	Stórvirki	Partabrev og lánsbrev Bankafigging

Tillaga frá: J. O. Wilson, *Creating Innovation Environments: Lessons from Silicon Valley*

Skulu vit í Føroyum fáa munadygg alternativ til núverandi høvuðsvinnu, so er alneyðugt, at nýggj hugskot gjøgnumliva øll fimm stigini omanfyri. Niðanfyri er greitt fyrst frá einstøku stigunum og síðani frá hvussu hetta verður og átti at verið handfarið í Føroyum.

1. Gransking

Fyrsta stigið í talvuni er gransking. Endamálið við gransking er at kanna fyrbrigdi og í síðsta enda at koma við uppskotum um betringar. Í vinnuligum samanhangi kan gransking brúkast sum keldan til nýggjar vørur, tænastur og

brúkt eitt nú í USA, eru so-nevndir klekjarar, sum - fyri eina minni upphædd - geva íverksetarum umstøður at arbeiða í. Talan kann vera um skrivstovuhøli, teldur, telefon, fax, internetsamband o.s.fr.

3. Framtak

Tað er avmarkað, hvussu nógv man sum nýggj fyrirteka kann vaksa við egnum peningi. Sjálvt um bankin í ávisan mun kann rætta eina hjálpanði hond, so eru bankar ikki skipaðir soleiðis, at teir vilja taka nakran váða.

Tað er hinvegin endamálið við sonevndu framtaks-

4. Vøkstur

Ein fyrirteka, sum í verki hevur víst seg at bera seg, og sum hevur vaksið seg stóra, er búgvín at bliva skrásett á einum partabrevamarknaði. Skrásetingin snýr seg um at selja partabrev, og hon gevur fyrirkomni so nógvan eginpening, sum hon nú klárar at selja á marknaðinum. Í samband við fyrstu skrásetingina er eisini vanligt, at framtaksfeløgin taka seg úr fyrirkomni og innkassera vinningin. Endamálið við einum partabrevamarknaði er at midla eginpening frá fleggiarum til (væl riknar) fyrirkom.